

дробни сведения за движението на испанскитѣ и венециански флоти и политически новини отъ Варна¹⁾).

Следователно едно срѣдство за разпространение на съобщения и новини се явява, покрай устното предаване — куриера, глашатая и пр. — и писмото (търговско, частно, обществено), което смѣтаме като втора — по-свършена отъ устното предаване — форма за разпространяване на новини. Съдържанието на писмото отъ миналитѣ вѣкове се основно различава отъ съдържанието на днешното писмо. Старото писмо — тъй като сж липсвали други срѣдства за осведомяване, освенъ устното предаване — е съдържало, покрай съобщения отъ субективенъ характеръ, и сведения за мѣстни случаи, природни явления, слухове, събития и пр. Ако субективниятъ елементъ въ „търговското“ и „частното“ писмо все пакъ преобладава, въ „общественото“ — почти изчезва. Ако въ „търговското“ и „частното“ писмо, покрай субективния елементъ, има осведомителенъ и общо-политически, въ „общественото“, покрай осведомителния и общо-политическия има — за смѣтка на субективния елементъ — и общо-просвѣтителенъ и образователенъ. Писмото, прочее, може съ право да се счита като заченка на журнализма, защото, по подобие на вестника, съдържанието му е актуално, — ако не описва нѣкое съвременно събитие, поне разглежда назрѣли жизнени обществени проблеми (общественото писмо въ началото на XIX вѣкъ) — и се пише съ намѣрение, съдържанието му да се разпространи между повече хора. Наистина, съдържанието на писмата — общиятъ елементъ въ тѣхъ — се предава по-нататкъ отъ уста на уста.

Презъ XVI и XVII вѣкове не само дубровчани се сношавали съ италиянскитѣ републики, но имало вече и българитърговци, които поддържали постоянни връзки съ тѣхъ, както и католици свещеници, които се движели постоянно между България и Римъ. Голѣма роля за осведомяване на нашето население, за поддържане неговия духъ бодъръ, е играла католическата пропаганда, която се засилва следъ започване упадъка на Отоманската империя, следъ Ситваторския миръ (1606 година).

Че действително поддържащитѣ връзки съ чужбина лица — главно дубровчани, католишки духовници, между които имало и българи (Парчевичъ, Ил. Мариновъ и др.), както и български търговци, — осведомявали мѣстното население за това, което научавали отъ вънъ, може да се допусне не само отъ бодрия духъ, който се е поддържалъ у населението, но и

¹⁾ Ив. Сакжзовъ: Търговията на България съ Анкона, презъ 16 и 17 вѣкове по нови извори. (Изв. на историч. д-во, кн. IX, стр. 36).